

**Гавриленко В.С., Листопадський М.А.,
Поліщук І.К., Думенко В.П.**

**КОНСПЕКТ ФАУНИ ХРЕБЕТНИХ
БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА
"АСКАНІЯ-НОВА"**

(з елементами популяційного аналізу)

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

БІОСФЕРНИЙ ЗАПОВІДНИК "АСКАНІЯ-НОВА"
ІМЕНІ Ф.Е. ФАЛЬЦ-ФЕЙНА НААН УКРАЇНИ

В.С. Гавриленко, М.А. Листопадський,
І.К. Поліщук, В.П. Думенко

КОНСПЕКТ ФАУНИ ХРЕБЕТНИХ
БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА
"АСКАНІЯ-НОВА"

(з елементами популяційного аналізу)

Асканія-Нова

2010

В.С. Гавриленко, М.А. Листопадський, І.К. Поліщук, В.П. Думенко.
Конспект фауни хребетних Біосферного заповідника "Асканія-Нова" (з елементами популяційного аналізу). – Асканія-Нова: ПП Андрєєва М.М., 2010. – 117 с.

У роботі наведено повний список хребетних тварин Біосферного заповідника "Асканія-Нова". Для кожного виду у стислій формі подано інформацію з історії досліджень таксону, статусу перебування, чисельності та її динаміки за останні 20 років.

Конспект розрахований на фахівців з екології, зоологів, біогеографів, працівників природоохоронних об'єктів, співробітників науково-дослідних установ біологічного спрямування, викладачів та студентів біологічних та сільськогосподарських вищих навчальних закладів, працівників сільського господарства.

A complete list of the vertebrate animals of the Biosphere Reserve "Askania Nova" is presented in the paper. The information of history of taxon researches, a staying status, population and dynamics for each species is given for last 20 years succinctly.

The synopsis is intended for workers of the nature protected objects, researchers of scientific research biology institutions, lecturers and students of the biological and agricultural institutes of high education, workers of agriculture, hunters, specialists of fundamental ecology, zoologists, biographers.

Рецензенти:

Кошелев О.І., д.б.н., професор, завідуючий кафедрою зоології Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б. Хмельницького;

Волох А.М., д.б.н., професор, завідуючий кафедрою екології та охорони навколишнього середовища Таврійського державного агротехнологічного університету;

Пономаренко О.Л., к.б.н., доцент кафедри зоології та екології Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара.

Затверджено до друку Вченою радою Біосферного заповідника "Асканія-Нова" імені Ф.Е. Фальц-Фейна НААН України (протокол №10 від 9 листопада 2010 р.)

© В.С. Гавриленко, М.А. Листопадський,
І.К. Поліщук, В.П. Думенко, 2010
© Біосферний заповідник "Асканія-Нова"
імені Ф.Е. Фальц-Фейна НААН, 2010

РЯД FALCONIFORMES – СОКОЛОПОДІБНІ

Родина Pandionidae Bonaparte, 1854 – Скопові

Pandion Savigny, 1809

***Pandion haliaetus* Linnaeus, 1758. Скопа. Скопа. Osprey.**

В записах К.Є. Сіянка від 9 вересня 1909 року ми знаходимо, що з Дорнбурга (тепер с. Чкалове) була надіслана скопа, підстрелена Ф.Е. Фальц-Фейном. На жаль, автор не конкретизує, за яких обставин і де саме був підстрелений цей птах. М.М. Семенов реєстрував цей вид 4 грудня 1990 року (Летопись..., 1991). Нами скопа спостерігалася і була сфотографована 17 жовтня 2008 року. Птах чатував на ясені *Fraxinus* у старому парку поблизу зовнішніх ставків зоопарку. Безумовно, це дуже рідкісний пролітний вид, занесений до Червоної книги України (2009).

Родина Accipitridae Vigors, 1824 – Яструбові

Pernis Cuvier, 1817

***Pernis apivorus* Linnaeus, 1758. Осоїд. Обыкновенный осоед. Honey Buzzard.**

Дендрофільний вид неморального походження. Проліт осоедів спостерігався 13 серпня 1909 року. Пізніше 14 вересня цього ж року К.Є. Сіянка пише, що осоед з'явився у великій кількості (Архів..., №81, л. 55). Ми не можемо тепер підтвердити звичайність цього виду, але в серпні та на початку вересня він реєструється майже щороку на території нового парку. У 2008 році його спостерігали і у старому парку в районі "Клубної галявини". Взагалі для цього виду великі скупчення не характерні. Він полює, як правило, поодиночі. Двічі, за останні роки, зустрічали птаха із сотами у дзьобі (спостереження В.С. Гавриленка).

Milvus Lacedede, 1799

***Milvus migrans* Boddart, 1783. Шуліка чорний. Черный коршун. Black Kite.**

Дендрофільний вид тропічного фауногенетичного комплексу. На початку ХХ століття це був далеко не рідкісний але пролітний вид. Так, у записах К.Є. Сіянка цей вид регулярно зустрічається серед літа, причому групами по 8 і навіть 20 особин, зокрема 11 липня 1909 року зареєстровано 41 особину. Нами, за 18 років спостережень, реєструвався всього 4 рази над Великим Чапельським подом та ділянкою "Північна". Занесений до Червоної книги України (2009).

Circus Lacedpede, 1799

Circus cyaneus Linnaeus, 1766. Лунь польовий. Полевой лунь. Hen Harrier.

Зимующий вид. Його чисельність зросла в кінці 90-х років ХХ століття, після забур'янення полів та формування тимчасових перелогів. В одній з робіт нами помилково, замість луна лучного *Circus pygargus* Linnaeus, 1758 вказаний на гніздуванні польовий (Гавриленко, 2001а). Занесений до Червоної книги України (2009).

Circus macrourus Gmelin, 1771. Лунь степовий. Степной лунь. Pallid Harrier.

М.М. Семенов вказує на зустріч цього виду 28 січня 1990 року (Семенов, 1991). Вид є дуже рідкісним і ймовірність його реєстрації та безпомилкового визначення у польових умовах низька. Занесений до Червоної книги України (2009).

Circus pygargus Linnaeus, 1758. Лунь лучний. Луговой лунь. Montagu's Harrier.

Влітку рідкісний, гніздующий вид. У 80-х роках ХХ століття його чисельність була дуже низькою. Але в кінці 90-х років зросла, особливо на 3–4 річних перелогах. В окремих місцях його щільність досягала 0,15 пари на 1 км². Останні роки, через повсюдне розорювання перелогів, кількість луна лучного знову зменшується. Полос переважно на мишовидних гризунів, але спостерігалось добування жайворонків і куріпок. Не щорічно гніздиться на заповідному степу. Занесений до Червоної книги України (2009).

Circus aeruginosus Linnaeus, 1758. Лунь очеретяний. Болотный лунь. Marsh Harrier.

Звичайний, зимующий та літующий вид. Зустрічається регулярно в межах всіх ділянок заповідного ядра та інших зон заповідника. Але найчастіше його можна спостерігати на території Великого Чапельського поду. До 2010 року ми були переконані у відсутності гніздування безпосередньо на території заповідника. Під час сильного затоплення поду, луні болотяні трималися тут весь літній період. На початку серпня на стовпах огорож спостерігали трьох молодих птахів, і цілком ймовірно, що вони вивелися саме у центрі Великого Чапельського поду. Найближчі місця гніздування – узбережжя Західного Сивашу. Чисельність сильно коливається між порами року і наявністю кормової бази у вигляді дрібних та середніх розмірів птахів, зокрема молоді качиних, а також мишовидних гризунів.

Accipiter Brisson, 1760

Accipiter nisus Linnaeus, 1758. Яструб малий. Перепелятник.
Sparrowhawk.

Дендрофільний вид давньо-неморального фауногенетичного комплексу. Судячи із записів К.Є. Сіяноко цей вид масово знищувався під час міграцій, оскільки дошкуляв птахам зоопарку. У щоденнику за 1910 рік зустрічаються регулярно записи про його знищення. З осені до весни вид регулярно зустрічається практично на всій території заповідника. В меншій кількості на території степу, в більшій – у лісосмугах та на території селища. Полює, в основному, на птахів розміром до голуба. Є основним регулятором чисельності горлиці садової *Streptopelia decaocto* Frivaldszky, 1838. На гніздуванні ми цього виду не знаходили.

Accipiter gentilis Linnaeus, 1758. Яструб великий. Тетеревятник.
Goshawk.

Дендрофільний вид давньо-неморального фауногенетичного комплексу. Архівні матеріали свідчать, що цей вид в Асканії-Нова переслідувався десятки років. В особливій немилості він був за часів Ф.Е. Фальц-Фейна, як і більшість інших денних хижих птахів. Їх відстрілювали, ловили сітками та капканами. В записі К.Є. Сіяноко від 17 жовтня 1910 року ми знаходимо, що у парках Асканії-Нова повно великих яструбів, 5 з яких застрелено мисливцями. 15 листопада 1910 року знову вбито 2 яструба (Архів..., №81, л. 31). Причиною скупчення хижих птахів в Асканії-Нова була наявність кормової бази та місць для ночівлі. За тих часів практикувалося відловлювання птахів сітками, підрізання махових пір'їн та випуск у орнітопарк. Підранки та птахи з підрізаними крилами є бажаною здобиччю для хижих птахів, бо в природі вони теж полюють, в першу чергу, на ослаблену здобич. Цей факт викликав негативну реакцію не тільки у колишнього гоподаря Асканії-Нова, але й у інших власників зоокуточків та мисливських господарств, що, в кінцевому результаті, потягло за собою повсюдне винищення і переслідування денних хижих пернатих. Із середини 90-х років ХХ століття пара яструба великого оселилася на території нової частини дендропарку "Асканія-Нова". Там збудовано декілька гнізд на ясених та дубі, які по черзі використовуються птахами для гніздування. Щороку ця пара виводить по троє пташенят. Гніздування 2007 та 2008 років було невдалим. Пташенята вивелися, але зльотків не спостерігали. Основна здобич цієї пари – птахи розміром із чорного дрозда, фазани, зайченята. Чатуючих яструбів в осінній період можна спостерігати на стовпах огорож Великого Чапельського поду, що межують із дендропарком. В зимовий період чисельність цього виду зростає за рахунок перелітних птахів. Статус виду – гніздуєчий, перелітний та зимуючий. Місцева пара, скоріше всього, веде осілий спосіб життя, оскільки зустрічається в районі гніздування регулярно (Гавриленко, Листопадський, 2009а).

Buteo Lacedpede, 1799

Buteo lagopus Pontoppidan, 1763. Зимняк. Зимняк. Rough-legged Buzzard.

Звичайний, регулярно зимуючий вид. В роки розмноження нориці гуртової *Microtus socialis* Pallas, 1773 та курганцевої миші *Mus spicilegus* Ptenyі, 1882 спостерігались висока концентрація цього виду. Значна кількість птахів може спостерігатись і під час прольоту. Так, наприклад, 9 березня 2003 року відмічено щільність 2 ос./1 км маршруту вздовж автодороги.

Buteo rufinus Cretzschmar, 1827. Канюк степовий. Курганник. Long-legged Buzzard.

Дендрофільний вид пустельно-гірського фауногенетичного комплексу. К.Є. Сіяноко вказує на початок прольоту 4 вересня. А 1 жовтня 1911 року було спіймано одну особину, яку випустили на волю. В останні 3 роки вид швидко набирає чисельність на гніздуванні, але все ще залишається рідкісним у регіоні (Гавриленко, Листопадський, 2011). За усним повідомленням співробітника Азово-Чорноморської орнітологічної станції к.б.н., с.н.с. В.М. Попенка, ним, у 2005 році знайдено гніздо цього виду в Каланчацькому районі. Під час проведення серпневих обліків вид неодноразово відмічався під час спостережень науковцями заповідника у Присивашші. У 2009 році було знайдено гніздо у лісосмузі поблизу вівцеферми Олександрин із трьома пташенятами (Гавриленко, Листопадський, 2009в). Було встановлено, що канюк степовий гніздився тут і роком раніше. Але перше гніздування не було успішним, оскільки пташенята були вилучені з гнізда дітьми із с. Пітомнік. У 2009 р. з гнізда успішно вилетіло троє пташенят. Успішним було гніздування 2010 року. Окрім цього у 2010 році нами було виявлено і обстежено ще 4 гнізда. В трьох із них гніздування було успішним, а в одному кладка була знищена з невідомих причин і при повторному обстеженні там виявилось гніздо боривітра звичайного *Falco tinnunculus* Linnaeus, 1758. В цілому слід зазначити, що станом на кінець 2010 року безпосередньо на території заповідника канюк степовий зустрічався цілорічно. Вид занесено до Червоної книги України (2009).

Buteo buteo Linnaeus, 1758. Канюк звичайний. Обыкновенный канюк. Buzzard.

Пролітний, літуючий, нерегулярно зимуючий вид. К.Є. Сіяноко вказує на одночасний проліт із канюком степовим 4 вересня 1909 року. Під час прольоту одна особина була підбита. Останні 20 років чисельність під час прольотів дуже сильно коливається: від звичайного до рідкісного. В окремі роки спостерігали літуючих особин, зокрема у 2006 році один птах літував на ділянці "Північна" все літо.

Circaetus Vieillot, 1816

Circaetus gallicus Gmelin, 1788. Зміїд. Змеєяд. Short-toed Eagle.

Вказівку на зустріч цього птаха на нинішній території заповідника ми знаходимо в архівному записі від 8 липня 1909 року (Архів..., №60, л. 5). В.Д. Треус для всієї охопленої його дослідженнями території вказує на нього як на вид, що залітає.

М.М. Семенов (1990) вказує, що він особисто навесні 1980 р. та 12 лютого 1986, а також у жовтні 1990 року спостерігав цього птаха. Вид занесений до Червоної книги України (2009).

Aquila Brisson, 1760

Hieraetus pennatus Gmelin, 1788. Орел-карлик. Орел-карлик. Booted Eagle.

На проліт орла-карлика в архівних матеріалах вказується 14 вересня 1909 року. Один екземпляр застрелений (Архів..., №60, л. 8). 20 вересня 1911 року теж підстрелено орла-карлика.

У липні 2010 року молоду особину цього виду спостерігали на огорожі загонів для утримання копитних тварин поблизу с. Новий Етап та дендропарку. Вид занесено до Червоної книги України (2009).

Aquila rapax Temminck, 1828. Орел степовий. Степной орел. Steppe Eagle.

К.Є. Сіянко вказує на приліт степового орла 14 березня 1909 року. На початку XX століття вид був звичайним на гніздуванні (Шумер, 1928) До 1981 року вид гніздився на території Асканії-Нова.

Останні 20 років спостерігається лише проліт та короткочасні зупинки цього виду. М.М Семенов вказує на реєстрацію виду поблизу Великого Чапельського поду 1 квітня 1989 року. Одна зустріч була 20 травня 1990 року (Семенов, 1991). Мігруюча група із 4 орлів нами спостерігалась 10 березня 2005 року поблизу с. Комиш. Статус виду може бути визнаний як дуже рідкісний, пролітний. Вид занесено до Червоної книги України (2009).

Aquila heliaca Savigny, 1809. Могильник. Могильник. Imperial Eagle.

Дендрофільний вид лісостепового походження. Вид дуже рідкісний. Зустрічається не кожного року під час зимівлі. У 80-х роках XX століття було зареєстровано 3 зустрічі. У 90-х та на початку XX століття вид реєструється майже щорічно, але не більше 2 особин. Так, 18 листопада 2001 року на межі ділянки "Північна" зустріли одночасно двох могильників та орлана-білохвоста, які дзьобали зайця *Lepus europaeus* Pallas, 1778. В зиму 2006 та 2007 років одна особина трималась біля Великого Чапельського поду всю зиму. Вид занесено до Червоної книги України (2009).

Aquila chrysaetos Linnaeus, 1758. Беркут. Беркут. Golden Eagle.

Цей вид здавна зимує на нинішній території заповідника. К.Є. Сіяноко вказує, що 16 жовтня 1909 року у степу було вбито два орла-беркута, у яких на лапах були залишки заячої шерсті. За 1909 рік підстрелено 5 беркутів. У 1910 році 23 лютого із двох беркутів, яких помітили у степу одного підстрелили. Із наведених прикладів видно, що вид інтенсивно переслідувався.

Із матеріалів Літопису природи за 80-ті роки ХХ століття, видно, що вид зустрічався дуже рідко. М.М. Семенов констатує, що останній раз беркут спостерігався у 1987 році. Але, в 90-х роках та з перших років ХХІ століття ми реєструємо збільшення зустрічей цього виду. Можливо це пов'язано із зосередженням на даній території значної кількості Гусеподібних птахів та сірих журавлів, які є для них основним кормом. Достовірно відомо про загибель одного молодого беркута на високовольній лінії. В межах заповідника одночасно реєструвалося не більше 3 особин. Вид занесено до Червоної книги України (2009).

Haliaeetus Savigny, 1809

Haliaeetus albicilla Linnaeus, 1758. Орлан-білохвіст. Орлан-білохвіст. White-tailed Eagle.

Звичайно зимуючий, іноді літуючий вид. У архіві 1909 року вказується на обмерзання пір'я у старого орлана-білохвоста під час ожеледиці. Цей вид за тих часів не був рідкісним. К.Є. Сіяноко у записі від 20 грудня 1909 року фіксує, що у степу спостерігалися великі зграї дрохв та морських орлів. Далі ми знаходимо факти відстрілу цього птаха. Чотири орлани спостерігали 23 лютого 1910 р.

Експедиційними обстеженнями встановлено, що регіон біосферного заповідника та прилеглі до Каркінітської затоки території є місцем постійної зимівлі виду. Орлани, як правило, з'являються восени із прильотом великих зграй мігруючих журавлів, що спостерігається із другої половини вересня. В цей час можна спостерігати до трьох особин. З прильотом великих зграй білолобої гуски чисельність цього виду зростає. Максимально на території Великого Чапельського поду 13 грудня 2004 року одночасно спостерігалось 7 птахів. Під час експедиційних виїздів у Присивашся та узбережжя Чорного моря із жовтня до кінця березня орлани зустрічалися кожної експедиції. В місцях скупчень лебедів та качок можна було нарахувати кілька десятків особин одночасно. Так, 13 лютого 2005 року на акваторії Перекопської затоки було нараховано 37 особин. Орлани добувають здебільшого ослаблених гусей, качок, лебедів та журавлів. При їх відсутності здійснюють атаки на скупчення здорових птахів. При чому спостерігались одночасні полювання двох і більше особин за однією жертвою. Так, у 1998 році два орлани вполювали зайця в безпосередній близькості від орнітосекції зоопарку. Майже щороку орлани залітають полювати на водоплавних птахів на ставки зоопарку, де успішно ловлять птахів з підрізаним крилом. Вид занесено до Червоної книги України (2009).

Родина Falconidae Leach, 1820 – Соколові

Falco Linnaeus, 1758

Falco peregrinus Tunstall, 1771. Сапсан. Сапсан. Peregrine.

В останні 20 років це, безумовно, дуже рідкісний вид, який зустрічається лише під час міграцій. Сто років тому теж зупинявся в Асканії-Нова, але піддавався переслідуванню. 21 березня 1909 року у степу був підстрелений сапсан. Також молодий екземпляр цього ж виду був підстрелений на території зоопарку 2 вересня 1909 року, а 15 листопада 1910 року знову вбито сапсана. 27 листопада цього ж року добутий сапсан з ремінцем на нозі. Тобто, це був ловчий птах, що втік від господаря. В сучасних умовах вид реєструється не щорічно. Так, сапсана реєстрували 16 березня 2006 року біля межі із зоною антропогенних ландшафтів, на ЛЕП-10 вздовж Великого Чапельського поду, а також на межах із цілинним степом ділянки "Південна". Вид занесено до Червоної книги України (2009).

Falco cherrug Gray, 1834. Балабан. Балобан. Saker.

Вид дуже рідкісний на території заповідника. За останні роки реєструвався двічі – у 2002 та 2004 роках. Але вірогідність його зустрічі, навіть у гніздовий період, можлива, оскільки він є гніздуємим видом для Присивашся. Так, експедицією заповідника у кінці березня 2005 року поблизу с. Приозерне було виявлено гніздо на уступі обриву Східного Сивашу (усне повідомлення Лопушанського Є.О.). Поодинокі зустрічі виду реєструвалися на ЛЕП-10 поблизу заповідника. Вид занесено до Червоної книги України (2009).

Falco vespertinus Linnaeus, 1766. Кібчик. Кобчик. Red-footed Fal.

Дендрофільний вид лісостепового фауногенетичного комплексу. Відмічено ще в першому списку орнітофауни 1835 року Ф. Науманном. На велику чисельність підльоту цього виду 20 квітня вказує К.Є. Сіяноко у своєму щоденнику за 1896 рік. Аналізуючи подальші його записи ми бачимо, що "кобчик сивий" – *Falco vespertinus* – у 1909 році не гніздився, а лише зустрічався на прольоті як весняному, так і осінньому. В кінці 80-х на початку 90-х років це був самий масовий вид хижих птахів заповідника, який заселив дендрологічний парк. В подальшому, їх чисельність то різко знижувалась, то збільшувалась. Оскільки зміни в екології виду викладені в окремій роботі, немає необхідності в детальній її характеристиці (Гавриленко, 2006). Вид є звичайним, гніздовим та перелітним.

Falco columbarius Linnaeus, 1758. Підсоколик малий. Дербник. Merlin.

Дендрофільний вид. 16 лютого 2001 року виявлено одну особину в лісостепу, розміщеної вздовж ділянки "Південна" природного ядра заповідника. Зустрічі цього виду датуються початком ХХ століття. Вид погано помітний, дуже рідкісний, а тому цілком ймовірно, що спостерігачі його можуть не реєструвати, зважаючи на особливості поведінки і незначну кількість.

***Falco naumanni* Fleischer, 1818. Борівітер степовий. Степная пустельга. Lesser Kestrel.**

Цей дуже рідкісний вид гніздової аборигенної фауни. Протягом останніх 20 років дуже рідко зустрічався на узбережжі Сивашу. 4 квітня 2003 року спостерігалася одна особина на ділянці "Північна". Вид занесено до Червоної книги України (2009).

***Falco tinnunculus* Linnaeus, 1758. Борівітер звичайний. Обыкновенная пустельга. Kestrel.**

Другий за чисельністю вид хижих птахів на території біосферного заповідника. Звичайний, гніздиться, є перелітним, але на відміну від попереднього, його можна цілком віднести і до зимуючого. Причому зимує давно, ще з початку ХХ століття, що відмічено у щоденниках перших асканійських орнітологів. Характеризуючи цей вид, слід відмітити, що у довоєнні роки борівітер звичайний гніздився в Асканії-Нова колоніально. Це досить характерно для птахів із Західної Європи. Але пізніше колоніальність гніздування цього виду в Асканії-Нова була втрачена. Із особливостей розмноження вказується на парування борівітрів 14 лютого 1939 року. Борівітри зустрічались у цей день у різних частинах дендропарку. Це дуже рання дата, яка говорить про осілість особин.

В наш час, ми також спостерігаємо осілість окремих особин, які дотримуються своїх мисливських ділянок майже цілорічно. Навіть у зими із суттєвим сніговим покривом, окремі особини продовжували зимувати, переходячи на харчування птахами. Найбільш щільні поселення утворює у лісосмугах, харчується виключно у відкритих біотопах (Листопадський, 2011). Оглядаючи гнізда з пташенятами ми знаходили в раціоні харчування, поряд із мишовидними гризунами (норицею гуртовою, курганцевою мишею, хатньою мишею), також ящірок. В роки з масовим розвитком сарани спостерігалось активне харчування цим видом (Гавриленко, Листопадський, 2009).

РЯД GALLIFORMES – КУРОПОДІБНІ
Родина Phasianidae Horsfield, 1821 – Фазанові
***Perdix* Brisson, 1760**

***Perdix perdix* Linnaeus, 1758. Куріпка сіра. Серая куропатка. Partridge.**

Дендрофільний вид лісостепового фауногенетичного комплексу. Звичайний осілий вид. Зміни в природокористуванні, що сталися з другої половини ХХ століття: створення лісосмуг та розвиток зрошення зіграли позитивну роль у розповсюдженні цього виду на території заповідника (Листопадський, 2011а). Але, слід відмітити, що зовсім безлісий, безводний простір, часто надмірно збитий копитами овець, якими виглядали околиці Асканії-Нова в кінці ХІХ століття, все таки не був перешкодою для поселення виду. На початку 20-х років ХХ століття на куріпок полювали.

РЯД STRIGIFORMES – СОВОПОДІБНІ

Родина Strigidae Leach, 1820 – Совові

Asio Brisson, 1760

Asio otus Linnaeus, 1758. Сова вухата. Ушастая сова. Long-eared Owl.

Дендрофільний вид давньо-лісостепового фауногенетичного комплексу. Найбільш масовий вид, чисельність якого у значній мірі пов'язана із наявністю дрібних гризунів. Осілий та перелітний птах. Гніздиться в старих гніздах кібчиків *Falco vespertinus* Linnaeus, 1766, граків *Corvus frugilegus* Linnaeus, 1758, сорок *Pica pica* Linnaeus, 1758, сірих ворон *Corvus cornix* Linnaeus, 1758, а також у напівдуплах дерев. Для гніздування віддає перевагу насадженням 30–40-річного віку, але в акацієвих лісосмугах у "мишині" роки спостерігалось гніздування і на деревах більш молодого віку. Висота розміщення гнізд має значну амплітуду. В паркових насадженнях Асканії-Нова (селища і дендропарку) гнізда знаходяться високо, оскільки тут використовуються в основному гнізда граків. У лісосмугах, де вибір гнізд більший, а висота дерев значно менша, гнізда сов розміщувалися на висоті від 1,5 до 8 м. Кількість яєць у кладках і строки гніздування залежать, знову ж таки, від кількості гризунів та погодних умов. Кількість яєць у кладках коливалася від 2 до 7. Сезон розмноження дуже розтягнутий. У "мишині" роки (наприклад 2007–2008 рр.) і теплі зими сови, що гніздяться у дендропарку, перегукувалися вже у січні, а в кінці березня з'являлися пташенята. Сильно насиджені яйця сов ми знаходили і на початку травня. За низької чисельності мишей та нориць, розмноження зміщувалося на більш пізні терміни. На зиму сови навколишніх територій збираються в окремих місцях у значній кількості. Зокрема, на території дендрологічного парку нараховували до 250 сов, що днювали на соснах *Pinus* sp. та ялівцях віргінських *Juniperus communis* L. У лісосмугах, в зимовий період, чисельність незначна. Про осілий характер перебування значної частини птахів цього виду свідчать спостереження за парами, які гніздяться у лісосмузі біля колишньої ферми Бакир. Чисельність сов, що гніздяться тут коливається від 2 до 6 пар, причому місця їх днювання, а потім і гніздування досить стабільні. На території дендрологічного парку, зокрема старої його частини, коливання чисельності цього виду спостерігалися від 1,1 пар/га, до такої, що птахи зовсім не обліковувалися, як це було навесні 2006 року. Усього ж у зиму 2005–2006 років на території дендрологічного парку було виявлено лише 15 сов. У цю ж зиму знайдено дві загиблі сови, з виразними ознаками виснаження. Чергове наростання чисельності сов сталося 2009 року, який також характеризувався великою кількістю нориці гуртової, але вже у другій половині зими, із-за високого снігового покриву та обледеніння, птахи у своїй більшості відпочували за межі заповідника.

***Asio flammeus* Pontoppidan, 1763. Сова болотяна. Болотная сова. Short-eared Owl.**

Звичайний, осілий поширений у заповідному степу, перелогах та забур'ячених полях вид. Тримається осіло. Гнізда влаштовує на землі серед куртин степових трав. В кладках 2–8 яєць. Щільність гніздування флуктуативна. На перелогах під час сінокосіння на площі у 200 га було знайдено 2 гнізда. Цей вид можна спостерігати навіть після сходу сонця, а також за годину до заходу. Ночівля у позагніздовий період може здійснюватися невеликими групами. Ночують на землі. В холодну зиму 2009–2010 років спостерігали днювання сов серед тюків сіна, яке вивозилось копитним тваринам до загонів Великого Чапельського поду. Вид занесений до Червоної книги України (2009).

Otus Pennant, 1769

***Otus scops* Linnaeus, 1758. Совка. Сплюшка. Scops Owl.**

Дендрофільний вид неморального фауногенетичного комплексу. М. Шарлемань вказує про зустріч цього виду у 1909 році за записами К. Сіяно, але за яких обставин невідомо. Вказівки на прослуховування совки М.М. Семеновим у травні 1984 року ймовірно хибні. Автор вказує на рідкісність цього виду. Визначення М.М. Семенов проводив лише за голосами. Проте інші докази перебування цього виду на території заповідника відсутні. Імовірно ця аудіальна активність належала пташеняттам сови вухатої. Вид занесений до Червоної книги України (2009).

Athene Boie, 1822

***Athene noctua* Scopoli, 1769. Сич хатній. Домовий сич. Little Owl.**

До середини 90-х років ХХ століття це був ще досить поширений гніздовий вид, який зустрічався практично на всіх тваринницьких комплексах. З їх знищенням чисельність хатнього сича різко скоротилася і тримається на рівні 3–4 пар на весь біосферний заповідник. Зараз достовірно цей вид зустрічається в Асканії-Нова у кількості 1 пари. А також по одній парі на вівцефермах Маркєєво та Олександрин.

РЯД APODIFORMES – СЕРПОКРИЛЬЦЕПОДІБНІ

Родина Apodidae Olphe-Galliard, 1887 – Серпокрильцеві

Apus Scopoli, 1777

***Apus apus* Linnaeus, 1758. Серпокрилець чорний. Черний стриж. Swift.**

Забудова Асканії-Нова п'ятиповерховими будинками сприяла поселенню цього виду. Чисельність сильно коливається. У окремі роки зовсім не гніздиться. Максимальна чисельність не перевищувала 50 пар.

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК ЛАТИНСЬКИХ НАЗВ

A

Acanthis
 cannabina, 90
 flammea, 90
Accipiter
 gentilis, 31
 nisus, 31
Acrocephalus
 arundinaceus, 77
 paludicola, 76
 palustris, 77
 schoenobaenus, 76
 scirpaceus, 76
Actitis hypoleucos, 47
Aegithalos caudatus, 85
Alauda arvensis, 61
Alburnus alburnus alburnus, 8
Alcedo atthis, 57
Allactaga major, 95
Anas
 acuta, 27
 clypeata, 26
 crecca, 25
 penelope, 26
 platyrhynchos, 26
 querquedula, 26
 strepera, 27
Anser
 albifrons, 22
 anser, 21
 erythropus, 23
 fabalis, 22
Anthropoides virgo, 40
Anthus
 campestris, 62
 cervinus, 62
 pratensis, 63
 trivialis, 63
Apus apus, 55
Aquila
 chrysaetos, 34
 heliaca, 33
 rapax, 33

Ardea
 cinerea, 16
 purpurea, 16
Ardeola ralloides, 15
Asio
 flammeus, 55
 otus, 54
Athene noctua, 55
Aythya
 ferina, 28
 fuligula, 27
 marila, 27
 nyroca, 27

B

Bombycilla garrulus, 75
Botaurus stellaris, 17
Branta bernicla, 20
Bucephala clangula, 28
Bufo viridis, 10
Burhinus oedicnemus, 43
Buteo
 buteo, 32
 lagopus, 32
 rufinus, 32

C

Calandrella
 cinerea, 60
 rufescens, 60
Calcarius lapponicus, 92
Calidris
 alpina, 47
 minuta, 47
Canis
 familiaris, 98
 lupus, 98
Capreolus capreolus, 101
Caprimulgus europaeus, 56
Carassius auratus gibelio, 8
Carduelis carduelis, 89

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

- Аристов А. А.* Млекопитающие фауны России и сопредельных территорий. Хищные и ластоногие / А. А. Аристов, Г. Ф. Барышников. – СПб, 2001. – 559 с.
- Архів Біосферного заповідника "Асканія-Нова" справа № 48.
- Архів Біосферного заповідника "Асканія-Нова" справа № 60. – Л. 5.
- Архів Біосферного заповідника "Асканія-Нова" справа № 60. – Л. 8.
- Архів Біосферного заповідника "Асканія-Нова" справа № 60. – Л. 55.
- Архів Біосферного заповідника "Асканія-Нова" справа № 60. – Л. 57.
- Архів Біосферного заповідника "Асканія-Нова" справа № 60. – Л. 60.
- Архів Біосферного заповідника "Асканія-Нова" справа № 81. – Л. 25.
- Архів Біосферного заповідника "Асканія-Нова" справа № 81. – Л. 31.
- Архів Біосферного заповідника "Асканія-Нова" справа № 81. – Л. 44.
- Архів Біосферного заповідника "Асканія-Нова" справа № 81. – Л. 55.
- Белик В. П.* Биотопическое распределение и экологическая классификация животных / В. П. Белик // Чтения памяти проф. В. В. Станчинского. – Смоленск, 1992. – С. 13–16.
- Белик В. П.* Птицы степного Придонья : формирование, антропогенная трансформация и вопросы охраны / В. П. Белик. – Ростов-на-Дону : РГПУ, 2000. – 276 с.
- Белик В. П.* Фауногенетическая структура авифауны Палеарктики / В. П. Белик // Зоологический журнал. – 2006. – Т. 85. – № 3. – С. 298–316.
- Браунер А.* Список млекопитающих Аскании-Нова / А. Браунер // Степной заповедник Чапли – Аскания-Нова. – М. – Л. : Государственное изд-во, 1928. – С. 183–194.
- Вальх Б. С.* Материалы для орнитологии Екатеринославской губернии. Наблюдения 1892–1897 гг. / Б. С. Вальх // Труды Об-ва испыт. природы при Харьковском университете. – 1900. – Т. 34. – С. 1–90.
- Вальх Б. С.* Материалы для орнитологии Екатеринославской губернии. Перечень птиц, найденных в губернии с 1892 по 1910 г. / Б. С. Вальх // Орнитологический вестник. – 1911. – № 3–4. – С. 240–271.
- Веденьков Є. П.* Сучасний стан фауни хребетних заповідного степу "Асканія-Нова" / Є. П. Веденьков, Є. П. Карпачевська // Охорона природи на півдні України. – К. : Наук. думка, 1977. – С. 85–91.
- Гавриленко В. С.* Гніздова орнітофауна дендропарку "Асканія-Нова" та особливості її формування / В. С. Гавриленко // Вісті Біосферного заповідника "Асканія-Нова". – 2000. – Т. 2. – С. 58–66.
- Гавриленко В. С.* Влияние экономического кризиса на численность и распределение птиц в южном степном регионе Украины / В. С. Гавриленко // Актуальные проблемы изучения и охраны птиц Восточной Европы и Северной Азии : междунар. науч. конф., 2001 г. : матер. докл. – Казань, 2001 а. – С. 157–159.

- Гавриленко В. С. Зміни в орнітофауні Біосферного заповідника "Асканія-Нова" та його околиць за останні 10 років / В. С. Гавриленко // Вісті Біосферного заповідника "Асканія-Нова". – 2001 б. – Т. 3 – С. 51–56.
- Гавриленко В. С. До екології кібчика *Falco vespertinus* L. в Біосферному заповіднику "Асканія-Нова" / В. С. Гавриленко // Вісті Біосферного заповідника "Асканія-Нова". – 2006. – Т. 8. – С. 138–143.
- Гавриленко В. С. Птахи островів Строганівських на західному Сиваші / В. С. Гавриленко, О. С. Мезінов // Вісті Біосферного заповідника "Асканія-Нова". – 2007. – Т. 9. – С. 143–146.
- Гавриленко В. С. О стимулирующей роли пирогенного фактора в расширении межэкосистемных связей птиц степных заповедных биоценозов и сопредельных территорий / В. С. Гавриленко, М. А. Листопадский // Проблемы изучения краевых структур биоценозов : II всероссийская конф. с международным участием, 7–9 октября 2008 г. : матер. докл. – Саратов, 2008. – С. 146–149.
- Гавриленко В. С. Дневные хищные птицы природных и трансформированных экосистем Биосферного заповедника "Асканія-Нова" / В. С. Гавриленко, М. А. Листопадский // Хижі птахи України : III міжнар. наук. конф., 24–25 жовтня 2008 р. : матер. доп. – Кривий Ріг, 2009 а. – С. 73–78.
- Гавриленко В. С. Сучасний стан дендрофільної орнітофауни лісосмуг Біосферного заповідника "Асканія-Нова" / В. С. Гавриленко, М. А. Листопадський // Проблеми фундаментальної і прикладної екології, екологічної геології та раціонального природокористування : IV міжнар. наук.-практич. конф., 19–21 березня 2009 р. : матер. доп. – Кривий Ріг : Видавничій дім, 2009 б. – С. 378–380.
- Гавриленко В. С. Канюк степовий *Buteo rufinus* Cretzschmar, 1827 – новий вид гніздової орнітофауни Біосферного заповідника "Асканія-Нова" / В. С. Гавриленко, М. А. Листопадський // Вісті Біосферного заповідника "Асканія-Нова". – 2009 в. – Т. 11. – С. 92–96.
- Гавриленко В. С. Взаємодія гусей та журавлів з агроценозами в регіоні Біосферного заповідника "Асканія-Нова" і шляхи зменшення їх впливу (аналітичний огляд з методичними вказівками) / В. С. Гавриленко, М. А. Листопадський. – Асканія-Нова : ПП Андреева М. М., 2010. – 39 с.
- Гавриленко В. С. Деякі особливості гніздування та чисельності канюка степового *Buteo rufinus* Cretzschmar, 1827 у Біосферному заповіднику "Асканія-Нова" в першій половині 2011 року / В. С. Гавриленко, М. А. Листопадський // Фальцфейнівські читання : VII міжнар. наукова конф., 25–27 травня 2011 р. – Херсон : ХДУ, 2011. – С. 85–86.
- Гавриленко Н. И. Птицы Полтавщины / Н. И Гавриленко. – Полтава : Издание Полтавского союза охотников, 1929. – 133 с.

- Гребень Л. К. История Асканийского овцеводства (по архивным материалам) / Л. К. Гребень // Бюлл. Зоотехнической Опытной и Племенной Станции в Госзаповеднике "Чапли" (бывшая Аскания-Нова). – 1928. – № 4. – С. 16–65.
- Гузий А. И. Методы учета птиц в условиях леса / А. И. Гузий // Обліки птахів : підходи, методика, результати : міжнар. наук. конф., 1997 р. : матер. доп. – Львів – Київ, 1997. – С. 18–49.
- Дергунов Н. И. Дикая фауна Аскании / Н. И. Дергунов // Аскания-Нова [под ред. М. М. Завадовского и Б. К. Фортунатова]. – М. : Госиздат, 1924. – С. 199–259.
- Дрогобич Н. Ю. Доля Климата Сіянка / Н. Ю. Дрогобич // Вісті Біосферного заповідника "Асканія-Нова". – 2006. – Т. 8 – С. 162–176.
- Думенко В. П. Видовой состав и состояние популяций Carnivora в Биосферном заповеднике "Аскания-Нова" / В. П. Думенко // Актуальні питання збереження та відновлення степових екосистем : міжнар. наук. конф., присвяч. 100-річчю заповідання асканійського степу, 21–23 травня 1998 р. : матер. доп. – Асканія-Нова, 1998. – С. 81–84.
- Думенко В. П. Выводок *Nyctereutes procyonoides* в Аскании-Нова / В. П. Думенко // Проблемы сохранения и восстановления степных экосистем : межрегион. науч. чтения, посвящ. 10-летию организации госзаповедника "Оренбургский" : матер. докл. – Оренбург, 1999. – С. 54.
- Думенко В. П. Бездомные и одичавшие собаки в Биосферном заповеднике "Аскания-Нова" / В. П. Думенко, М. Ю. Треус // Степи Северной Евразии : стратегия сохранения природного разнообразия и степного природопользования в XXI веке : II Медунар. симпозиум : матер. докл. – Оренбург, 2000. – С. 153–155.
- Думенко В. П. Волк (*Canis lupus*) в регионе Биосферного заповедника "Аскания-Нова" / В. П. Думенко // Вісник Луганського державного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. – 2002. – № 1 (45) січень. – С. 171–172.
- Думенко В. П. История и современное состояние популяции барсука (*Meles meles* L.) в Биосферном заповеднике "Аскания-Нова" / В. П. Думенко // Чтения памяти А. А. Браунера : III междунар. научн. конф. : матер. докл. – Одесса : Астропринт, 2003. – С. 103–104.
- Думенко В. П. Волк *Canis lupus* L. в Биосферном заповеднике "Аскания-Нова" и его регионе. Сообщение 1. История вида / В. П. Думенко // Вісті Біосферного заповідника "Асканія-Нова". – 2005. – Т. 7. – С. 102–111.
- Думенко В. П. Влияние режимов природопользования на фауну и состояние популяций хищных млекопитающих (Carnivora) в природном ядре Биосферного заповедника "Аскания-Нова" / В. П. Думенко // Заповідні степи України. Стан та перспективи їх збереження :

- міжнар. наук. конф., 18–22 вересня 2007 р. : матер. доп. – Армянск : ПП Андрєєв О. В., 2007. – С. 45–48.
- Загороднюк І.* Бальні оцінки чисельності популяцій та мінімальна схема обліку ссавців / І. Загороднюк, О. Киселюк, І. Поліщук, І. Зеніна // Вісник Львівського університету. Серія біологічна. – 2002. – Вип. 30. – С. 8–17.
- Загороднюк І. В.* www.teriozhkola.org.ua/ua/fauna/taxalist.htm (поновлено 18.10.2010).
- Земноводні та плазуни під охороною Бернської конвенції / [Під ред. І. В. Загороднюка]. – К., 1999. – 108 с.
- Іваненко І. Д.* Матеріали до вивчення біоценозів заповідного степу Асканія-Нова / І. Д. Іваненко // Праці наук.-дослідного зоолого-біол. ін-ту. – К. – Х. : Держмедвидав, 1936. – Т. 1. – С. 217–229.
- Іваненко І. Д.* К вопросу об изменениях в животном населении степи под влиянием агрокультуры / И. Д. Иваненко // Зоологический журнал. – 1938. – Т. 17. – Вып. 5. – С. 815–832.
- Іваненко І. Д.* О численности прогрессирующих видах птиц в древесных насаждениях степи / И. Д. Иваненко // Зоологический журнал. – 1955. – Т. XXXIV. – Вып. 2. – С. 408–414.
- Коли Г.* Анализ популяций позвоночных / Г. Коли. – М. : Мир, 1979. – 362 с.
- Костин Ю. В.* Птицы Крыма / Ю. В. Костин. – М. : Наука, 1983. – 240 с.
- Летопись природы Украинского государственного степного биосферного заповедника "Аскания-Нова" за 1983 г. Т. 1 / Украинский государственный степной биосферный заповедник "Аскания-Нова" ; руковод. Веденьков Е. П. ; исполн. Семенов Н. Н. – Аскания-Нова, 1983 г. – С. 94–145.
- Летопись природного Государственного заповедника "Аскания-Нова" за 1990 г. Т. 8 / Украинский государственный степной биосферный заповедник "Аскания-Нова" ; руковод. Гавриленко В. С. ; исполн. Семенов Н. Н. – Аскания-Нова, 1991. – С. 121–193.
- Літопис Біосферного заповідника "Асканія-Нова" за 2008 р. Т. 26 : звіт про НДР (заключний) / Біосферний заповідник "Асканія-Нова" імені Ф.Е. Фальц-Фейна УААН ; кер. Ясинецька Н. І. ; викон. Гавриленко В. С. [та ін.]. – Асканія-Нова, 2009. – С. 670–679. – № ДР 0106U0002552.
- Листопадский М. А.* Дендрофильная орнитофауна лесопольевых биоценозов Биосферного заповедника "Аскания-Нова" / М. А. Листопадский // Орнитология в Северной Евразии : XIII Междунар. орнитологическая конф. Северной Евразии, 30 апреля – 6 мая 2010 г. : матер. докл. – Оренбург : ОГПУ, 2010. – С. 191.
- Листопадский М. А.* Новая встреча стрепета, *Tetrax tetrax* (Gruiformes, Otidae), на территории Биосферного заповедника "Аскания-Нова" / М. А. Листопадский, В. П. Думенко // Вестник зоологии. – 2010. – 44 (1). – С. 78.

- Листопадський М. А.* Бістаціональність дендрофільних видів птахів як прояв міжбіоценотичної зв'язку "лісосмуга – степ" / М. А. Листопадський // Біорізноманіття та роль тварин в екосистемах : VI міжнар. наук. конф., 4–6 жовтня 2011 р. : матер. доп. – Дніпропетровськ : Ліра, 2011. – С. 294–296.
- Листопадский М. А.* Фауногенез птиц дендрофильного комплекса и его зависимость от структурного разнообразия лесополос (на примере Биосферного заповедника Аскания-Нова) / М. А. Листопадский // Современные проблемы зоологии позвоночных и паразитологии : III Международ. науч. конф., 20–21 марта 2011 г. : матер. доп. – Воронеж, ВГУ – 2011 а. – С. 190–194.
- Листопадский М. А.* Фауногенетическая структура населения птиц дендрофильного комплекса Биосферного заповедника "Аскания-Нова" и вероятные пути ее формирования / М. А. Листопадский // Мониторинг биоразнообразия экосистем Степной и Лесостепной зон : Всероссийская научно-практическая конференция, 29–30 сентября 2011 г. : матер. доп. – Балашовский институт Саратовского университета (БИСГУ), 2011 б. – С. 91–94.
- Листопадський М. А.* Синантропна фракція дендрофільної складової населення птахів Біосферного заповідника Асканія-Нова / М. А. Листопадський // Проблеми збереження та стабілізації степових екосистем : науково-практична конф., 25–28 травня 2011 р. : матер. доп. – Маріуполь : "Рената", 2011 в. – С. 74–82.
- Мовчан Ю. В.* До характеристики різноманіття іхтіофауни прісноводних водойм України (таксономічний склад, розподіл по річковим басейнам, сучасний стан) / Ю. В. Мовчан // Збірник праць Зоологічного музею. – 2005. – № 37. – С. 70–82.
- Мовчан Ю. В.* Риби України (таксономія, номенклатура, зауваження) / Ю. В. Мовчан // Збірник праць Зоологічного музею. – 2008–2009. – № 40. – С. 47–86.
- Морозов Н. С.* Учеты птиц в мозаичных ландшафтах : проблема оценки численностей видов, населяющих границу между биотопами / Н. С. Морозов // Актуальные проблемы изучения и охраны птиц Восточной Европы и Северной Азии : междунар. науч. конф., 2001 г. : матер. докл. – Казань, 2001. – С. 442–443.
- Наумов Р. Л.* Методика абсолютного учета птиц в гнездовой период на маршрутах / Р. Л. Наумов // Зоологический журнал. – 1965. – Т. XLIV. – Вып. 1. – С. 81–94.
- Новиков Г. А.* Полевые исследования экологии наземных позвоночных животных / Г. А. Новиков. – М. : Советская наука, 1949. – 602 с.
- Писанец Е. М.* Амфибии Украины (справочник-определитель земноводных Украины и сопредельных территорий) / Е. М. Писанец – К. : Зоологический музей ННПМ НАН Украины, 2007. – 312 с.
- Підоплічка І. Г.* Аналізи погадок за 1925–1929 рр. / І. Г. Підоплічка // Матеріали до порайонового вивчення дрібних звірів та птахів, що

- ними живляться. – К. : Видання Комісії природного-географічного краєзнавства, 1932. – Вип. 1. – 75 с.
- Полищук И. К.* Итоги исследований териофауны заповедной степи Аскания-Нова / И. К. Полищук, Ю. А. Реут // Проблемы инвентаризации живой и неживой природы в заповедниках. – М. : Наука, 1988. – С. 173–178.
- Полищук И. К.* Риби (Pisces) та земноводні (Amphibia) в Біосферному заповіднику "Асканія-Нова" / І. К. Поліщук // Міжнародні "Фальцфейнівські читання", 21–23 квітня 1999 року : зб. наук. праць. – Херсон : Айланта, 1999. – С. 131–134.
- Полищук И. К.* Мисливська фауна ссавців Біосферного заповідника "Асканія-Нова" та її динаміка / І. К. Поліщук // Вісник Луганського державного педагогічного університету ім. Тараса Шевченка. Біологічні науки. – 2002. – № 1 (45). – С. 29–32.
- Полищук И. К.* Критичні зауваження до "Червоного списку Херсонської області" та стан популяцій видів герпето- і териофауни Біосферного заповідника "Асканія-Нова" з охоронних списків державного та міжнародного значення / І. К. Поліщук // Вісті Біосферного заповідника "Асканія-Нова". – 2003. – Т. 5. – С. 126–135.
- Полищук И. К.* Вплив господарської діяльності на розміщення нір хижих ссавців *Carnivora* у природному ядрі Біосферного заповідника "Асканія-Нова" та спектр кормів лиса звичайного *Vulpes vulpes* Linnaeus, 1758 / І. К. Поліщук, Ю. О. Реут // Вісті Біосферного заповідника "Асканія-Нова". – 2005. – Т. 7. – С. 123–130.
- Полищук И. К.* Історичні зміни в населенні земноводних, плазунів та дрібних ссавців Біосферного заповідника "Асканія-Нова" / І. К. Поліщук // Вісті Біосферного заповідника "Асканія-Нова". – 2008. – Т. 10. – С. 90–102.
- Полищук И. К.* Опыт оценки населения мелких млекопитающих Биосферного заповедника "Аскания-Нова" погачочным методом / И. К. Полищук. – Аскания-Нова : Биосферный заповедник "Аскания-Нова", 2009. – 54 с.
- Приедниекс Я.* Перспективы применения финских линейных трансектов (ФЛТ) в учетах гнездящихся птиц для мониторинга их численности / Я. Приедниекс, М. Страздс, Э. Петерхофс, А. Страздс, А. Петриньш // Орнитология. – 1986. – Вып. 21. – С. 118–125.
- Равкин Ю. С.* Опыт количественного учета птиц в лесных ландшафтах в зимний и весенний периоды / Ю. С. Равкин // Совещ. по вопросам организации и методам учета ресурсов фауны наземн. позвоночных : тез. докл. – М., 1961. – С. 128–131.
- Реут Ю. А.* История акклиматизации байбака в Аскании-Нова / Ю. А. Реут // Охрана, рациональное использование и экология сурков : Всесоюзное совещание, 3–5 февраля 1983 г. : матер. докл. – Москва, 1983. – С. 92–95.

- Руководство по изучению земноводных и пресмыкающихся. – К., 1989. – 172 с.
- Семенов Н. Н. Фауна птиц и млекопитающих Биосферного заповедника "Аскания-Нова" / Н. Н. Семенов, Ю. А. Реут // Научно-технический бюллетень УНИИЖ "Аскания-Нова". – 1989. – Вып. 1. – С. 43–47.
- Соколов В. Д. Рукописный дневник. Аскания-Нова, 1923. XI, 1924–1925. V.
- Соколов М. Материалы к изучению орнитофауны Первого Государственного степного Заповедника "Чапли" / М. Соколов // Вісті державного степового заповідника "Чаплі". – 1928. – Т. 4. – С. 27–68.
- Сомов Н. Н. Орнитологическая фауна Харьковской губернии / Н. Н. Сомов. – Харьков : Типограф. А. Дарре, 1897. – 680 с.
- Степанян Л. С. Конспект орнитологической фауны СССР / Л. С. Степанян. – М. : Наука, 1990. – 728 с.
- Треус В. Д. Птицы района Аскании-Нова и методы их привлечения : дисс. ... кандидата биол. наук / В. Д. Треус. – Аскания-Нова, 1952. – 226 с.
- Треус В. Д. Орнитофауна Аскании-Нова / В. Д. Треус // Труды научно-исследовательского института биологии и биологического факультета им. А. М. Горького. – 1954. – Т. 20. – С. 79–103.
- Фесенко Г. В. Птахи фауни України: польовий визначник / Г. В. Фесенко, А. А. Бокотей. – К. : Новий друк, 2002. – 411 с.
- Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова – К. : Глобалконсалтинг, 2009. – 600 с.
- Черничко И. И. Инструкция по организации и ведению мониторинга птиц ВБУ / И. И. Черничко, В. Д. Сиохин, Ю. А. Андрюшенко, Р. Н. Черничко // Мелитополь : самиздат., 1998. – 14 с.
- Шарлемань М. Матеріали до орнітофауни Державного степового заповідника "Чаплі" та його району / М. Шарлемань // Вісті державного степового заповідника "Чаплі". – 1924. – С. 48–94.
- Шумер А. Облік гнізд степового орла (*Aguila nipalensis orientalis* Cab.) на терені Першого Українського Степового Заповідника "Чаплі" (к. Асканія-Нова) / А. Шумер // Вісті державного степового заповідника "Чаплі". – 1928. – Т. 7 – С. 47–68.
- Belke G. Rys historyi naturalnej Kamienca Podoiskiego / G. Belke. – Warszawa, 1859. – 114 s.

Національна академія аграрних наук України

Біосферний заповідник "Асканія-Нова"
імені Ф.Е. Фальц-Фейна НААН України

Конспект фауни хребетних Біосферного заповідника
"Асканія-Нова"
(з елементами популяційного аналізу)

Автори:

Віктор Семенович Гавриленко
Михайло Анатолійович Листопадський
Ігор Костянтинівич Поліщук
Віталій Павлович Думенко

Формат 60×84/16. Папір офсет.
Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 3,75.
Тираж 32 пр. Замов. № 67
Друк ФОП Андрєєва М.М.
м. Армянськ, АР Крим, Україна
тел. (06567) 3-27-99

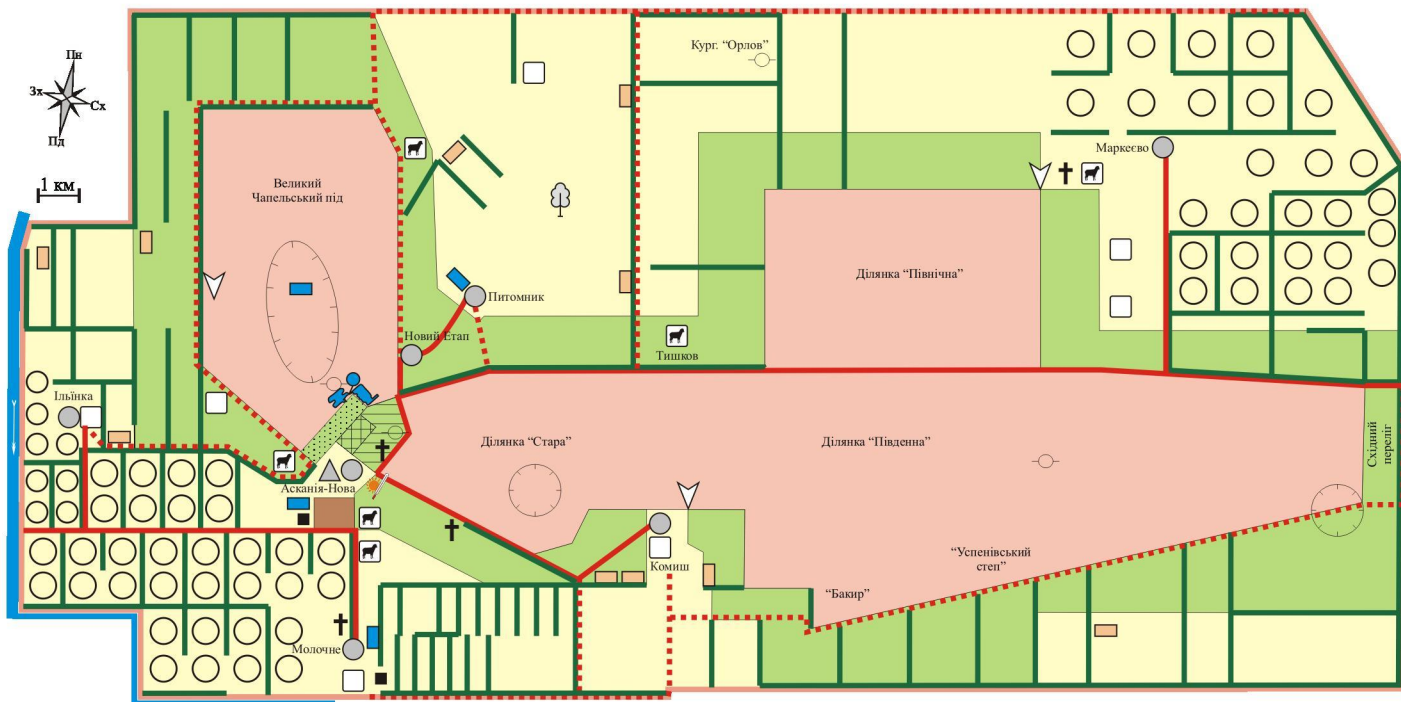

Схема Біосферного заповідника «Асканія-Нова»

Умовні позначення:

	Природне ядро		Населені пункти одноповерхової забудови		Сміттєзвалища		Канали
	Буферна зона		Населені пункти багатоповерхової забудови		Ставки зоопарку		Лісосмуги
	Зона антропогенних ландшафтів		Ферми		Ставки-накопичувачі заповнені		Дороги з твердим покриттям
	Садово-городнє товариство		Покинуті ферми		Ставки-накопичувачі пусті		Дороги польові
	Новий дендропарк		Єгерські пости		Зростаючі машини "Фрегат"		Межа заповідника
	Старий дендропарк		Цвинтарі		Зниження рельєфу		Урочище "Кролі"
	Зоопарк		Метеорологічна станція		Підвищення рельєфу		

ВИДАННЯ ЗДІЙСНЕНО ЗА ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ
КОМПАНІЇ КОКА-КОЛА В УКРАЇНІ ПАРТНЕРА
БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА «АСКАНІЯ-НОВА»

The image shows the classic Coca-Cola logo in its signature script font. The letters are a vibrant red color with a thin white outline, set against a dark blue background. The logo is centered horizontally and occupies the lower third of the page.